

Dragørs Byggeskik

Murermester Valdemar Holm skrev i 1962 om Dragørs byggeskik i forrige århundrede:

Et gammel hus

Huset, [Jens Eyberts Plads 6](#), er sikkert opført ca. 1750 af skipper *Eibert Andersen*, gift med *Geerde Jacob Kurvemagers*. Sønnen, skipper *Jens Eijbertsen*, født 1756, var ejer til sin død 1811, derefter hans enke til 1831.

Ejendommen blev derefter solgt ved auktion for 600 rigsdaler sølv til skipper *Peder Jensen Skriver*, Lodsstræde 4.

I følge testamente af 2. maj 1808 har skipper Jens Eijbertsen skænket en kapital på 800 rigsdaler til Dragøes byes fattige og værdige trængende i Dragør kommune.

Bygmester Blichmann

Undersøger man byggeskik i Dragør fra 1770, kan tiden fremover deles i 3 tidsafsnit 1770 - 1830 - 1890.

Dette skyldes dels byens velstand og dels den tids håndværkere. Disse tilrejsende håndværkere bidrog hver for sig at sætte sit personlige præg på deres håndværk, alt efter hvor de havde fået deres uddannelse.

Her skal først nævnes [Johann Heinrich Blichmann](#), født 1739 i Gjesing sogn, Jylland. Han kom fra Aalborg til Dragør 1773 og etablerede sig som konstruktør, tømrer og snedkermester, og virkede her til sin død 1815.

1787 havde han sin bopæl i bagemester *Trochmanns* ejendom, [Strandstræde 8](#). Senere købte han ejendommen [Stralsundstræde 4](#), der endnu er i slægtens eje. Fra denne tid har Dragør Museum af ham udført interessante og velbevarede tegninger.

Husene bliver hævet højere over terrain, end tilfældet var tidligere. Taget får høj rejsning, og stråtage bliver erstattet med tegl. Den endelige behandling af facader skyldes J. H. Blichmann.

Tegningen af facaden på ejendommen, [Zytfensgade 4](#), opført 1780, viser vandrette optrukne linier, som må være et udtryk for, at skifterne i murværket skal fremhæves, på den måde at fugerne er trukket tilbage i muren. Under opmuring blev fugerne udkradset, og efter berapning og skuring blev fugerne behandlet med et smalt fugejern.

Senere har man også brugt et hult fugejern, som dannede en rund fuge. Dette ses bl.a. på ejendommen [Vestgrønningen 16](#) hjørnet af Strandgade og Vestgrønningen, og studsfugerne blev også fuget. Denne ejendom blev opført 1811 til skibsfører *Carl Jansen Jans*.

Ejendommen [Jens Eyberts Plads 1](#), opført 1790 af skipper *Henrik Petersen*, er facaderne også udført med rund fuge. Denne ejendom er delvis ombygget i 1843. Facaden mod Slippen er fra denne tid.

De smukke og solide indgangsdøre, udført som dobbeltdøre, findes endnu velbevarede i adskillige huse, er efter Blichmanns tegning, i de fleste tilfælde med en cirkelbue over døren. Hvis etagehøjden ikke havde plads til buen, opførte man en teglhængt kvist over dørpartiet.

Til skotrender anvendte man tagsten. Et eksempel herpå er ejendommen [Badstuevælen 8](#). Denne ejendom blev købt af skipper *Hans Rasmus Lütken* 1806 for 341 rigsdaler.

Fra Blichmanns tid må man også beundre de indvendige døre med smukke fyldninger og beslag samt stærkt

profilerede indfatninger. På huse fra denne periode med høj sokkel ser man ofte andet skifte med afrundet kant, gesimser fire skifter høj, og skifte nr. to undertiden afhugget og slebet i underkanten.

Ved senere tiders ændring af facader ved tilmuring eller flytning af vinduer har man ikke taget hensyn til den oprindelige udførelse af facaderne. Dette kan skyldes mangel på pietet, eller at håndværkeren ikke har haft mursten af samme format, hvilket var nødvendigt. Ejendomme udført i perioden 1770-1830 kan vi vel nok, selv om de er enkle og fordringsløse, nævne som god arkitektur.

Krause, Holm og de andre

Fra 1830 sker der en mærkbar ændring fra den traditionelle byggemåde og indretning af husene.

Murermester *J. C. Krause*, søn af murer og stenhugger Johann Gottfried Krause, Mühlhausen, Thüringen, blev født her i sognet 1802 og nedsatte sig som murermester 1827 og arbejdede her til sin død 1858. 1834 boede han Kongevejen 23.

J. C. Krause har sikkert været en meget respektabel personlighed. 1855 blev Dragørs vedtægter approberet, der skulle afløse de gamle fra 1772. De var udarbejdet af birkedommer *J. C. von Osten*, lodskommandør *P. Sletting*, tre skibsførere og murermester J. C. Krause. Det var skipperne i den tid, som havde størst indflydelse på alle områder.

Murermester *Georg Holm*, født i Helsingør 1807, samt murermester *Jens Hansen* fra Allinge, Bornholm, virkede her til 1867.

Tømrer og snedkermester D. Blichmann, sønnesøn af førnævnte J. Blichmann, var bygmester 1837-1893.

Mursten og tagsten blev nu sejlet hertil fra Flensborg Fjord. Når skipperne ikke kunne få anden fragt, kunne de altid hente sten i Flensborg.

Mursten fra Flensborg var taknemmelige at arbejde med, lette at bearbejde såsom hugning og slibning ved sokkelkant og gesims. Tagsten var knap så store som tidligere, og mere ensartede. I dette tidsafsnit blev af disse håndværkere opført mange huse, og herfra stammer de fleste huse fredet i klasse B.

Der findes tre huse, som også burde være fredet. De er karakteristiske på den måde, at de er opført med tre gavle. Den ene gavle er senere tilsluttet naboejendommen. De er opført efter samme tegning. Facaderne er vandskuret og oprindelig fuget med rund fuge og må være opført i tiden 1810-1820.

Det ene hus beliggende Chr. Mølstedsgade 19, på hjørnet af Skipperstræde og Chr. Mølstedsgade, det andet Kongevejen 10, på hjørnet af Kongevejen og Wismarstræde.

Det sidste har en morsom detalje på taget. I stedet for tagvindue eller glastagsten har man på teglværket formet to tagsten til een og i midten dannet et ovalt hul til indsætning af glas.

Ejendommen Badstuevælen 3, på hjørnet af Badstuevælen og Lillegade, er opført på tilsvarende måde og sikkert af samme håndværker. Fundamenter til husene var store kampesten. De største blev anbragt i hjørnerne og så vidt mulig i forbandt, og man var omhyggelig med, at de lå i bund, hvilede fast over hinanden. Ejendomme opført på sådanne fundamenter står forbavsende godt, og det skyldes ikke mindst, at de var betydelig bredere end de derpå hvilende mure.

Som før nævnt skete der flere ændringer i byggemåden efter 1830. I stedet for 2-rammede vinduer, begynder 4-rammede vinduer at få indpas, herved blev etagehøjden større. Gesimser, indfatning om vinduer og sålbænke bliver profilerede og udført med skabelon.

Tagspær blev ikke sadlet over en rem, eller som man herude benævnte en lejter, men tappet ned i bjælken 25 centimeter fra bjælkens forkant. Dette medførte, at man måtte have en ret stor skalk for at ramme gesimsens forkant. Tagets hældning fik derved en dekorativ afslutning. Gesims langs med gavle trukket med

skabelon fulgte nøje tagets form. Dette ser man bl.a. på ejendommen Vestgrønningen 1, på hjørnet af Kirkevej og Vestgrønningen.

Efterhånden bliver husene bredere, man opfører bærende skillerum i husets længde, 1/2-stens mur med bindingsværk. De fleste i denne tid opførte huse ligner hinanden forbavsende meget. Skabeloner til gesimser og vandrette bånd blev stadig anvendt af murermesteren.

Ingen arkitekter medvirkede, alt blev udført efter tradition og erfaring. Adskillige huse blev opført med som regel tre-fags frontspicer, og når tagets fald på denne var mindre end på det øvrige tag, blev denne dækket med skifer, man ville sikre sig, at taget var tæt.

Det kan være interessant at sammenligne huse fra denne tid. Ejendommen Kampensgade 3, på hjørnet af Kampensgade og Strandlinien, er en kopi af "Volmerhus", Slippen 3, der er bygget af J. Krause. Indramning af dørparti, frontspice med gesims, sålbænke og behandling af facaden nøjagtig den samme, dog med den forskel, at det er en etage mindre end "Volmerhus". 1860 havde høker *Ole Rosenkold* fra Frederiksberg forretning i "Volmerhus".

Ejendommene Wismarstræde 4 og Vestgrønningen 4 af murermester Jens Hansen er fuldstændig ens, både facader og indretning er udført på samme måde, og er efter opførelsen ikke ændret.

Ejendommen Strandgade 3 og Von Ostensgade 6 kan man også sammenligne, her er bibeholdt to-rammede vinduer, dette er også tilfældet på ejendommen Strandgade 6 opført med tre-fags frontspice 1862 til lods *P. Greisen*.

Nyby

Et særligt afsnit er bebyggelsen af Nyby, opført efter branden i Von Ostensgade 1842, som danner en sjælden bebyggelsesmæssig helhed.

Det første hus, "Markbo" på Nyby 15, der er opført til havnefoged *P. P. Pouls*, ligger i retning syd-nord med afvalmet tag.

Det næste hus, Nyby 13, ligger i øst-vestlig retning ligeledes med afvalmet tag, er bygget til skibsfører *J. Møller*.

Dernæst et lille 4-fags hus (Nyby 9-11) til *Madsen Røjkjær*. Her har man af hensyn til den lille tagflade undtaget valmer og muret gavlene helt op. Nyby 7 er opført som en vinkelbygning til smed *P. Heller*. Nyby 5 til skibsfører *J. Jans* og opført med to-fags frontspice. Taget er afvalmet, og gesimserne trukket med skabelon. Til slut et hus (Nyby 1-3) af mere jævnt udseende bygget til skipper *P. Svendsen*, dette er senere delt til to huse.

Disse gamle huse står som udtryk for en grundfæstet soliditet og godt samarbejde mellem bygherre og håndværkere.

Murermester Guldborg

1867 nedsatte *R. P. Guldborg*, født i Aarhus 1838, sig som murermester i Dragør.

De fleste huse fra denne tid til 1906 har han opført samtidig med *D. Blichmann* og senere dennes sønner *H.* og *J. Blichmann*, også Dragør kirke samt den røde skole på Vestgrønningen.

I husene efter 1867 blev køkkenet meget forbedret. Skorstenene blev nu opført fra gulv, og komfur får direkte aftræk til skorsten.

Tidligere hvilede skorstenen på en bue af jern indmuret i den ene ende i skillerum og den anden fastgjort i et rundt jern, som stod på gulv eller ildsted, og ellers var skorstenen åben.

Dette medførte mange ulemper, og for at afhjælpe dette, blev en jernplade med et lem fastgjort under loftet, og aftrækket fra komfur blev ført igennem denne jernplade. Når skorstensfejeren rensede skorstenen, blev lemmen åbnet og al soden kom ned i køkkenet. I Wismarstræde er to ejendomme, hvor dette primitive system endnu findes.

De gamle byggetraditioner blev stadig fastholdt. Fundamenter blev udført på samme måde, dog blev sokkel som regel sat af kløvet granit.

Håndværket i min læretid

1901 kom jeg i lære hos Guldborg, og jeg mindes det ret store arbejde, vi havde med fundamenter.

Vi brugte løftestænger og jernstænger. En løftestang var af asketræ, tilspidset i den ene ende og beslået med jern. Når en sten var anbragt på rette måde, fik den nogle hårde slag med et stempel, så man var forvisset om, at den hvilede støt på den underliggende sten.

Under opmuring blev døre og vinduer indsat. I karmen, som tilsluttede murfalsen, var udført en hulkehl, denne blev fyldt med mørtel, og herved var fugen altid fast og tæt. Indvendige plankekarme til døre var lavet på samme måde.

Den gamle metode at anbringe bindingsværk i skillerum havde man nu forladt.

Når taget var indhugget, blev det ikke understrøget, før det havde fået regn, og regnede det samtidig, var det særlig godt, og herved fik mørtelen den bedste forbindelse med tagstenene.

Fugning af facader blev udført som rund eller flad fuge, denne blev skåret til med en dertil indrettet kniv. Når man fugede, indrettede man sig efter solen, det skulle så vidt muligt udføres i skygge, den langsomme hærdning af fugen bevirkede, at mørtelen blev mere holdbar.

Det indvendige pudsearbejde foregik på samme måde, som var benyttet i 60-70 år. Stilladser blev opsat i alle værelser, og arbejdet blev gjort helt færdigt fra oven.

Årsagen til dette var, at grovpudsen ikke måtte blive for tør og hård, inden finpudsen blev påført. Hensigten med dette var, at der blev en bedre forbindelse mellem grov- og finpuds, og jo mindre vand til finpuds, der blev brugt, des finere pudsearbejde.

Da jeg i 1906 fik arbejde i København, blev væggene pudset fra neden og opefter, dette var afgjort hurtigere, men her var det akkordarbejde.

Fundamentsten

De mange kampesten til fundamenter og sokkel blev om vinteren hentet på strandisen.

En slæde forspændt heste transporterede stenene til land. Denne stenplads lå vest for Walløes Havn.

Om vinteren, når murerarbejdet var indstillet, benyttede man denne tid til at sprænge og kløve de ofte ret store sten.

De største sten blev sprængt med krudt og dynamit, efter der var boret et hul 5-6 tommer dybt. Inden stenen sprang i luften, var man i sikkerhed bag den vold, som dannede skellet mellem stranden og blegepladsen.

Sten, som anvendtes til sokkel, blev derefter kløvet ved hjælp af kilehuller. Efter stenens størrelse blev der hugget 2-3-4 kilehuller, og man måtte være klar over, i hvilken retning stenen havde flække. Kilehullerne skulle være i samme retning og være smalle for at virke hurtig og nøjagtig.

Mesteren kasserede de første kilehuller, jeg lavede, de var altfor brede foroven og blev kaldt for gåsereder.

Kalkning

For 60-70 år tilbage var det almindeligt, at de vandskurede huse blev kalket mindst hvert tredje år. Facaderne blev først rensede og påført tynd hvidtekalk, samtidig med at eventuelle reparationer blev udført, derefter blev så godt som alle huse farvet med gul kalkfarve.

Denne farve på husene var meget ensartet. Kalk og okker blev altid blandet i samme forhold, et halvt kilo okker til en spand kalk. Gesimser og bånd var altid hvide. Sokkel altid et skifte højere end den fremspringende sokkelkant. Tagrygning, valmer og vindskeder blev repareret og hvidtet. Når mureren blev anmodet om at istandsætte et hus, brugtes et udtryk som: "Vil De pudse vort hus op".

Den tætbyggede by

Der er næppe en by i Danmark, hvor der er opført så mange huse på et så begrænset areal, som i den gamle bydel fra Nørregade til Rønne Allé og fra Vestgrønningen til Strandlinien.

De fleste huse har kun grund til den ene side, gård og have forbavsende små, ofte mindre end selve huset, særlig indskrænket er gårdene i Magstræde.

Det er betegnende, at kun to huse er fritliggende på grunden, Strandgade 17 og Wismarstræde 4.

Fra 1811 er disse ejendomme fjernet, dels udlagt til gadeareal, dels tillagt naboejendommen:

Matr. nr. 29 i Nørregade, brændt 1852 og tillagt gadearealet.

Matr. nr. 100 i von Ostensgade, brændt 1842 og tillagt matr. nr. 99.

Matr. nr. 126 og 127 i Stormgade, nedrevet og tillagt "Walløehus".

Matr. nr. 143 i Blegerstræde, nedrevet og tillagt Chr. Mølsteds Plads.

Matr. nr. 157 på Kongevejen, nedrevet 1880 og udlagt til have for Kommandørboligen.

Senere anvendt til en udvidelse af denne med butikslokaler.

Matr. nr. 183 i von Ostensgade, nedrevet og tillagt gadeareal ved Hollandsfed.

Matr. nr. 192 i Skipperstræde, nedrevet og tillagt matr. nr. 193a, Sønderstræde, til have.

Matr. nr. 277 i Bymandsgade, fjernet og tillagt matr. nr. 278 til have.

Matr. nr. 298 i Strandstræde, nedrevet og tillagt gadeareal lige over for bageriet.

Matr. nr. 299 i Bagergangen, nedrevet og tillagt matr. nr. 300, Strandlinien.

Matr. nr. 311 hjørnet af Strandstræde og Zytffensgade, fjernet til gadeudvidelse.

Matr. nr. 316 i Strandstræde, nedrevet og tillagt som have til matr. nr. 313.

Matr. nr. 328 nedrevet til udvidelse af Strandlinien.

Bebyggelsen har før i tiden været endnu mere sammentrængt.

Efter 1920 har adskillige huse på Rønne Allé, Strandlinien og Vestgrønningen af kommunen fået overdraget et areal til have.

Nye huse i den gamle by

I 1811 blev Dragør opmålt af *N. Lyngbye*, og bortset fra Nyby, byens sydvestlige hjørne, der er bebygget fra 1860 til 1887, samt tre huse på Strandlinien opført 1891-1893, er bebyggelsen den samme som i 1811.

Den første ejendom uden for den gamle bykerne er opført på Vestgrønningen år 1900, nu tilhørende fabrikant W. Wieder.

På Rønne Allé syd for denne, er det første hus opført 1904.

Nord for Nørregade fandtes kun "Nørrebo", opført som fattiggård 1881, 2 fyrtårne, det ene nuværende vandtårn, endvidere en lade tilhørende "Dragørgård".

I denne periode blev mange gamle primitive huse revet ned og nye opført på samme grund.

Skypumpen 1895

1895 drog en skypumpe over byen og forårsagede en del ødelæggelse på tegltage.

Værst gik det ud over bondegården på Kongevejen. Taget led stor skade, og tre skorstene styrtede ned.

En københavnsk avisreporter var i denne anledning i Dragør for at skrive om skypumpen, og efter at have betragtet denne ødelæggelse, kom han i samtale på havnen med en gammel sømand.

Kort før denne begivenhed var en ny snoet skorsten opført på byens daværende rådhus, nu museet. Sømanden viste reporteren denne og bemærkede, at her har skypumpen drejet hele skorstenspiiben. Om reporteren troede på denne historie, vides ikke.

Den stille by

Den daglige tilværelse i denne gamle by, som jeg mindes fra 1890-1900, var meget stille og fredfyldt.

Tiden stod stille, intet nyt skete, men desværre gik byen tilbage både økonomisk og med befolkning. Denne var i år 1890 på 1945, og i år 1900 kun på 1850.

De store indtægtsmuligheder fra sejskibenes tid var uigenkaldelig forbi, og lodsernes antal var reduceret fra 55 til 8-10 mand.

Nye erhvervsmuligheder var heller ikke til stede. Ungdommen rejste herfra, og efterhånden faldt de gamle bort.

Mange lejligheder stod tomme, og huse kunne købes ved kun at overtage en lille prioritetsgæld.

Denne lille by kendte man alle og vidste, hvor de boede. En fremmed - et udtryk man brugte, hvis man ikke havde set vedkommende før - vakte straks opmærksomhed. Dette kunne være en handelsrejsende eller mulig en opkøber.

Desværre, med disse forsvandt meget gammelt fajance, hollandske kakler, gamle antikviteter, smukke gamle møbler for en ringe sum.

Denne stille tilværelse kunne pludselig blive afbrudt, når skib var på grund, dette skete efterhånden sjældnere.

Når bytjeneren havde været gennem gaderne og tudet i sit horn, skulle man til havnekontoret for at lade sig skrive "til skibs".

De gamle lægtere i havnen skulle rigges til, sejlene skulle beslås, vandtønderne fyldes med vand. Skibene skulle også pumpes læns, inden de lettede og stod havnen ud. Når mandsparten efter nogen tids forløb skulle udbetales, var bytjeneren i gaderne med sit horn og råbte "på skansen".

Havnen førte en stille tilværelse, her var ingen skibsværft, ingen udførelse af nogen art. Tre småskibe gjorde om sommeren 3-4 rejser til Karlshamn efter birkebrænde, heraf blev det meste anvendt af byens bagere.

Fra Nivaa og Helsingør kom af og til en last mursten og om efteråret en såkaldt kartoffelskude fra Gilleleje og Frederiksværk for at sælge sandjordskartofler. Lystfartøjer som nu fandtes ikke, og man forstår, det var en stille havn.

Butikker og vægtene

Byen havde mange butikker, mest småhandlere, kun få havde rigtige butiksvinduer, og adgang til butik lå ikke altid til gaden.

Én af disse sidste forretninger, manufaktur, lå Badstuevælen 18, som i en menneskealder blev drevet af to søstre *Bendte* og *Neel Holte*. Der var en egen atmosfære til stede i denne butik, hyggelig, stemning, ingen hastværk og altid tid nok til en passiar om bynyt. Fra gaden skulle man først gennem gården, dernæst passere forstuen, inden man var i butikken.

Et andet hyggeligt minde fra den tid var de fire gamle vægttere, som i følge deres reglement begyndte deres vagter, om vinteren kl. 8 og om sommeren kl. 9, og hver time sang Kingos vægtervers og på sidste tur forkyndte vindens retning.

Før tjenesten begyndte, skulle de møde på fogdens bopæl iført reglementeret vægtermundering, medbringende vægterfløjte og stok og sige: "Vi er her alle".

De lønnedes med en betaling af 10 øre for hver skorsten, dog ikke udover 2 skorstene, endvidere beholdt de en mandspart af grundstødte skibe. Lønningen måtte vægterne selv opkræve hos beboerne hver mandag.

Byens offentlige rendestene, som løb fra nord til udløbet i stranden ved Rønne Allé, havde vægterne pligt til at feje onsdag og lørdag. Efter 1900, da landliggerne efterhånden kom hertil, blev der klaget over vægternes sang, det forstyrrede nattesøvnen, og hermed ophørte vægtersangen.

Gadelamper og gæs

Gadelygter blev af den nye foged *Lund* opsat 1900.

Når man tidligere skulle færdes ude om aftenen, måtte vi altid medbringe en håndlygte. De toppede brosten var ikke gode at færdes på, og der måtte vises forsigtighed ved de såkaldte slusebrædder over de brede rendestene. Kloak fandtes ikke, ej heller gas og vand.

Vand og Gasværk blev bygget 1906. I byen var ni offentlige vandposte, og flere af disse var særlig egnede til kaffe, romtoddy og nogle til gule ærter eller anden speciel madlavning.

Vand til vandtønder i skibe blev hentet fra posten ved den gamle skolebygning.

Et andet tidstypisk billede var det store opdræt af gæs. Om foråret vrimlede det med gæslinger på de vidtstrakte græsarealer syd for Rønne Alle.

De små gæslinger skulle passes med megen omhu, og i tilfælde af regn blev de hurtig anbragt i store kurve og tildækket.

Når gæslingerne var store nok, blev de sejlet til Saltholm, og når efteråret nærmede sig hentet hjem, dog skete af og til, at flere flokke forinden var svømmet hjem.

I mange år blev gæssene solgt til en opkøber fra Køge og fortsatte deres tilværelse på stubmarkerne til mortensaften. Det var en stor begivenhed den dag, gæssene blev solgt for ca. fire kr. pr. stk. og var en kærkommen hjælp til den ringe fortjeneste i vintermånederne.

Fattigfolk

Disse erindringer fra en svunden tid var ikke alt sammen idyl.

Det kunne være hårde vilkår for mange enker efter forliste søfolk.

Den sociale forsyning var ringe. Den første lov om understøttelse uden fattighjælps virkning blev vedtaget i 1893. Denne understøttelse blev udbetalt af kommunen og var tre eller fem kr. pr. måned, og kommunen kunne selv

bestemme, hvilket beløb man ville bevilge.

En gammel enke forsøgte at få sit beløb forhøjet fra tre til fem kr., fordi hun havde fået oplysning om, at en anden enke fik fem kr. Denne anmodning blev efter forhandling med enken i bylokalet afslået med den motivering, at vedkommende fik fem kr., fordi hun havde kendt bedre dage, og man forstår, hun gik skuffet hjem.

Udgift til skolebøger skulle forældrene selv afholde; såfremt de på grund af sygdom eller fattigdom ikke kunne anskaffe disse bøger, kunne børnene hos byforstanderen hente nye bøger uden vederlag. På første blad i bogen var stemplet "Fattigvæsen", dette var ikke tilstrækkelig, men blev yderligere stemplet flere steder i bogen. Dette gjorde et stærkt indtryk på et sårbart drengesind.

Kakler

De gamle fliser, eller som man nævner kakler, var hjembragt af skippere på deres rejser fra Holland.

Den lille praktiske let transportable flise var oprindeligt kun tænkt anvendt til sikring mod brandfare bag bilæggerovnen.

Efterhånden blev de brugt i stor udstrækning særlig i køkkener og til isolering af ydermure. Fliserne havde som regel bibelske motiver, hollandske vindmøller, broer, og i adskillige huse så man 4 sammensatte fliser danne en stjerne i blå farve.

Disse fliser var særlig eftertragtet af opkøbere, og med dem forsvandt de fleste kakler fra de gamle hjem.

Skippernes og lodsernes huse

De mange nye huse fra 1830 blev næsten alle opført til skibsførere og lodser, og af disse kan bl. a. nævnes

Vestgrønningen 2, nedrevet og genopført 1830 af lods *Adrian Johnsen*.

Vestgrønningen 52 opført af skibsfører *D. C. Jans* 1844.

Strandgade 9 opført 1864 af skibsfører *J. Blaes*.

Strandgade 13 opført af vognmand *E. Espensen* ca. 1830, fra 1894 ejet af foged *C. W. C. Lund*.

Stralsundstræde 6 ombygget for lods *Crilles Stephen* 1855.

Kongevejen 11 opført af skipper *Jan Pitters Passer* 1845.

Det nuværende Strandhotel opført 1842 af gæstgiver *Lars Madsen*.

Lodsstræde 17 opført af skibsfører *J. C. Jans* 1840.

Strandlinien 49, "Vikingshus", opført 1850 af lods *Jørgen Palm*, blev beskadiget af stormfloden 1872.

Kongevejen 5 opført af lods *Svend Bacher* 1859.

Det nedrevne "Højerup" (Stationsvej 2-6) opført af fabrikant Stahl 1828-1830 til væveri.

Wismarstræde 3, Lods *Theis Palm* 1853.

Krause - restauratør og skibsreder

Det største sejlskib hjemmehørende i Dragør var fregatskibet "Cornelia", også kaldet kæmpeskibet.

Det var bygget i Tyskland 1843. Kaptajn *C. P. Krause* (murermesterens søn) var fører af dette skib.

Det forliste på Amerikas østkyst 1872.

C. P. Krause var i 1880 ejer af Dragør Kro og Strandhotellet samt "Højerup". I "Højerups" store have indrettede C. P. Krause en sommerrestaurant, som blev kaldt "Sommerlyst".

I dette etablissement var der adskillige forlystelser, keglebane, kraftprøve og i et lukket lokale pianomusik. 1902 ophørte denne sommerrestaurant.

Dampskibene

Havnemolen ud for Kongevejen blev tidligere nævnt "Dampskibsbroen".

Her var om sommeren en daglig forbindelse til København med dampskibet "Langeland", som også anløb Kastrup. I København havde den sin plads i Havnegade.

For enden af molen var opført et skur til skibets forsyning af kul. Det blev transporteret hertil fra Havnepladsen med trillebøre.

Skibet førtes af fhv. lods *Cornelius Jansen*. Denne rute blev startet 1894 og ophørte 1902.

Bjergningen

Bjergningsvæsenet i Dragør fik sine vedtægter ændret og godkendt af Sjællands Stiftamtmandskab 1855.

Den store sejskibstrafik i sundet medførte mange grundstående skibe.

I byskriverens protokol 1872 står anført 21 grundstødte skibe fra 14. april til 11. december. Mandsparten var i dette tidsrum 152 rigsdaler.

Den vanskelige sejllads i sundets sydlige farvand blev en del afhjulpet ved opførelsen af to fyrtårne 1877 nord for Dragør og senere Røsefyret ud for Kastrup.

Når et skib fra udsigtstårnet var observeret grundstødt, sejlede byens båd med fogden og byforstanderen ud til skibet for at tilbyde hjælp, og, såfremt den blev modtaget, afslutte bjergningskontrakt.

En gang var et finsk fartøj strandet syd for Dragør, og netop som byens båd var ankommet ud til skibet, forsøgte kaptajnen at få skibet flot ved at sætte alle sine sejl. Han blev straks af fogden advaret med dette forsøg, der kunne medføre fare for skib og ladning, og derefter blev sejlene firet ned. Efter at kontrakten om bjergeløn var fastsat i kaptajnens kahyt, gav fogden ordre til skibets besætning at hejse alle sejl, og på den måde blev skibet bragt flot, og det vigtigste: Kontrakten var underskrevet.

Til sidst en historie...

Dragør Museets første kustode *H. H. Taarnby*, en mand med megen humor, fortalte følgende historie om en reder og hans kaptajn. Kaptajnen havde været på langfart, og efter heldige rejser kom han efter lang tids forløb hjem.

I højt humør fortalte han rederen om sine rejser og afleverede til denne et efter datiden stort beløb. Rederen fandt også det udmærket, men spurgte: "Hvor er regnskabet?"

Kaptajnen mente, det var underordnet, det vigtigste var det store overskud, han havde intet regnskab. Kort efter sejlede han igen på langfart, og ved sin hjemkomst afleverede han et stort regnskab til rederen - men ingen penge.